

КООПЕРАТИВНЕ ПРОСВІТНИЦТВО НА СЕЛІ

В. М. Ковалів, к. е. н., доцент

Львівський національний аграрний університет

Достовірна та вчасна інформація прямо впливає на виконання робіт та фінансові результати. У сільській місцевості поряд з існуючою дорадчою службою досі не налагоджено системи поширення інформації про нові форми об'єднань, види та технології виробництва. Саме для цього має функціонувати система кооперативного просвітництва, яка дасть змогу об'єднати особисті селянські господарства з метою збільшення обсягів виробництва та винагород.

Постановка проблеми. Сільське господарство сьогодення на хвилі національного духовного підняття має унікальну змогу якісного переродження та економічного зростання. Ведення особистих селянських господарств супроводжується низкою специфічних етнокультурних, етноекономічних, етноекологічних особливостей

життєдіяльності українців. Багато жителів як Західної, так і інших територій України займається сільським господарством на власних та орендованих землях, використовуючи зазвичай знання, здобуті шляхом самоосвіти, чи досвід діяльності в сільськогосподарських підприємствах.

Селяни постали перед проблемою ведення господарства за складних ринкових умов, яку доводиться розв'язувати самотужки. Отож організація та ведення домашнього господарства на аматорському рівні, наслідком чого є занепад тваринництва, відсутність належних наукових знань у ділянці сільського господарства, що іноді завдає непоправної екологічної шкоди, низький економічний рівень господарювання селян та важкі умови праці, що спричинили небажання працювати певної частини молодого покоління у власному домашньому господарстві, зумовлюють проблему актуалізації використання досвіду з підвищення господарсько-економічної культури українців через масове просвітництво [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасне сільське господарство стикнулося з проблемою, що турбувала науковців вже не одне століття. Так, питаннями просвітництва з метою започаткування об'єднань громадян, а саме, – кооперативного руху займався Є.Храпливий [5], діяльність товариства «Просвіта» в різні роки висвітлювали А. Середяк [4], Кравчук Л.В. [2], Лубкович Н.З. [3] тощо. В публікаціях названих науковців прослідковується значущість просвітницької діяльності між сільським населенням з метою активізації кооперативного руху, відродження соціальної структури села, відродження окремих галузей, зокрема тваринництва, в чому вбачаємо необхідність на сучасному етапі розвитку сільськогосподарського просвітництва.

Мета та методика досліджень. Дослідити доцільність сільськогосподарського просвітництва та його вплив на розвиток виробництва в особистих селянських господарствах.

Виклад основного матеріалу. Сільськогосподарське просвітництво в сучасній економічній та політичній ситуації на Україні є більше необхідністю, аніж можливістю реалізації певних програм та ініціатив. Сільськогосподарське виробництво на селі стало більше ствердженим фактом, ніж можливістю розвитку, технології, покращення логістичного процесу та процесу реалізації. Тобто селяни, використовуючи власний досвід, який формувався роками, здійснюють виробництво та реалізацію продукції і не прагнуть займатися пошуком нових видів продукції, науково-обґрунтованих методів ведення господарства, ринків збуту тощо.

Указуючи на необхідність реформ у сільському господарстві, В. Каразін писав: «Настав час порушити наш приємний і звичний спокій!! Вочевидь видно, що прибуток, заснований на господарстві наших предків, є недостатній для задоволення всезростаючих наших видатків».

Одним із методів виходу села із затяжної кризи та змогою вийти із числа сировинних додатків може стати кооперація, яка здатна об'єднати виробників та пересічних селян з метою заготівлі, переробки та реалізації продукції, що дасть змогу збільшити обсяги реалізації, створити робочі місця та відродити соціальну складову сільськогосподарської політики, що в розвинутих країнах класифікують як розвиток територій.

Поряд із багатьма проблемами, що переслідують прибічників кооперації, які пов'язані із організацією та веденням кооперативів, виникає питання неготовності селян до створення будь-яких об'єднань. Така ситуація пояснюється багатьма факторами, серед яких, на нашу думку, найбільше впливають психологічний та економічний.

До психологічних складових можемо віднести багаторічний досвід колективізації, а саме, – часи Радянського союзу, коли вилучення матеріальних цінностей здійснювалося з метою створення та обслуговування господарств, що в результаті призвело до втрати контролю над цінностями та їх націоналізацією. Досвід останніх років функціонування сільськогосподарського та інших виробництв вказує на незахищеність та юридичну безпорадність законодавчих актів щодо колективного використання основних засобів та трудового потенціалу.

Економічна складова процесу мала б бути одним з найдієвіших стимулів, зокрема, отримання прибутку, робочих місць, можливості соціального захисту, але створення кооперативів на основі неприбутковості відлякує селян. Хоча, на нашу думку, неприбуткова організація несе в собі можливість отримання ще більших доходів саме для виробників та переробників продукції, оскільки всі доходи можна закладати на проміжних стадіях і в кінцевому результаті вийти на роботу без прибутку. Є й інший метод, коли такі організації створюються на основі пайової участі, а отримані доходи розподіляються як дивіденди перед визначенням кінцевого фінансового результату.

Неприбуткова організація має певні мінуси, які впливають на ефективність діяльності та пошук партнерів по роботі та збуту продукції, оскільки з такими кооперативами відмовляються працювати багато підприємств, які є платниками ПДВ.

Всі ці позитивні та негативні сторони кооперативного руху необхідно доводити до безпосередніх або потенційних його учасників. Для цього необхідно використовувати всі наявні засоби з метою недопущення занепаду села, зниження виробництва, виродження сільського господаря, занепаду галузей, зокрема тваринництва тощо.

Таку діяльність на селі можемо класифікувати як сільськогосподарське просвітництво з метою запровадження кооперативного руху. Для прикладу, діяльність Є. Храпливого в «Сільському господарі» полягала у теоретичній і практичній підготовці селянства до більш продуктивної праці в сільському господарстві та кооперації. Це завдання Є. Храпливий реалізував за допомогою членів товариства «Сільський господар» упродовж 1928–1939 рр. За період його перебування на посаді директора «Сільського господаря» сформовано організаційну мережу товариства, що об'єднала агрономів, селян, громадських діячів і кооперативні союзи, створено власну професійну агрономічну організацію, визначено програму агрономічної діяльності, розв'язано проблему фінансування українських селян. Внаслідок чого товариство стало масовим, кількісно і якісно зріс його кадровий потенціал [3].

Такою існуючою мережею для впровадження ідеалів кооперативного руху на селі має стати служба дорадництва, яка фінансується із бюджету та має на меті консультування селян та виробників сільськогосподарської продукції. Дорадча діяльність в аграрній сфері як один із інструментів державної аграрної політики, покликана сприяти розвитку ринкової економіки в сільській місцевості, підвищенню рівня доходів та покращенню добробуту сільського населення специфічними засобами: шляхом підвищення рівня знань сільських товаровиробників і сільського населення та сприяння у прийнятті ними обґрунтованих економічних рішень.

В процесі дослідження визначилася проблема необізнаності селян з рядом державних програм із стимулювання розвитку галузі тваринництва, а саме, – можливістю скористатися дотацією, що видається на тварин, які утримуються в особистих господарствах. Це дало підставу стверджувати, що робота з поширення інформації на місцях проводиться недостатньо.

Потужною рушійною силою в даному питанні може стати студентство і випускники ВНЗ. На нашу думку, доцільно студентам освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» запропонувати для вивчення дисципліни, пов'язані із організацією та функціонуванням кооперації в АПК, що дало б змогу поширювати ідеї кооперативного руху серед молоді. В рамках наукової діяльності ці студенти мали б

опрацювати можливість створення різних видів виробничих, обслуговуючих та збутових кооперативів, обґрунтувати ефективність їх діяльності, скласти бізнес-плани та план поширення інформації на місцях, що в подальшому переросло б в перше робоче місце.

Один з таких проектів реалізовано кафедрою менеджменту організацій ім. професора Є.Храпливого Львівського національного аграрного університету, зокрема, студенткою Баумкетнер І.Д. розроблено проект створення та функціонування обслуговуючого кооперативу в с.Попелі Дрогобицького району Львівської області, який став переможцем регіонального конкурсу серед студентів ВНЗ III-IV рівня акредитації Мінагрополітики України на кращий бізнес-план зі створення обслуговуючого кооперативу на селі та нагороджений відповідним дипломом. При розробці проекту кооперативу була проведена робота зі збору даних, що в свою чергу, на нашу думку, є одним із елементів рекламування кооперативного руху на селі.

Ще одним каналом поширення інформації на селі є регіональні засоби масової інформації, проте вони не в змозі повністю замінити практики очного спілкування та переконання.

Першим кроком на шляху до змін повинні бути зміни в рівні знань людей. Але людина починає навчатись тільки тоді, коли вона усвідомлює, що для неї це навчання конче потрібне.

Основними методами поширення інформації на селі мають стати:

- семінари і демонстраційні покази окремих переваг методів господарювання;
- виставки, «дні поля» та індивідуальні консультації;
- система інформаційної підтримки, розроблена науковцями і програмістами;
- брошури, інформаційні листки і т.д.

Висновки. Отже, для побудови самоокупного індивідуального сільськогосподарського виробництва необхідно кардинально переглянути методи його функціонування. Використовуючи принципи кооперації можна кардинально ефективно змінити підходи до ведення аграрного бізнесу та надати йому мобільності.

Цього вдасться досягти, використовуючи не лише економічні методи впливу на виробничі відносини, але й велике значення має соціально-психологічна складова процесу. Ефективність просвітницької діяльності на селі, необхідність безперервної інтеграції знань з різних, у тому числі міжнародних джерел, допомагає орієнтації аграрної науки на проведення прикладних досліджень з метою

вироблення практичних рекомендацій із проблем сільських товаровиробників і ініціювання змін у методах ведення господарства, сприяння поширенню інновацій в аграрному секторі тощо.

Список використаних джерел

1. Білавич Г. В. Концепція національного господарсько-економічного просвітництва в Західній Україні наприкінці XIX – на початку XX ст. SWorld – 1-12 October 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/oct-2013>.
2. Кравчук Л. В. Культуротворча діяльність та просвітницький рух в період Української державності 1917-1920 рр. : автореф. дис. ... канд. іст.наук: 07.00.01. / Л. В. Кравчук. – Чернівці, 1996. – 23 с.
3. Лубкович Н. З. Громадська і наукова діяльність Євгена Храпливого (1898–1949 рр.) / автореф. дис. ... канд. іст.наук: 07.00.01. / Н. З. Лубкович. – Тернопіль, 2012. – 25 с.
4. Середяк А. Товариство «Просвіта» в період першої світової війни, визвольних змагань українського народу і їх поразки (1914–1928) / А. Середяк // Нарис історії «Просвіти». – Львів–Краків–Париж : Просвіта, 1993. – С. 42–52.
5. Храпливий Є. Ширення сільськогосподарських знань серед українців на західно-українських землях / Злупко С. На чатах рідної землі: Євген Храпливий – учений, організатор, патріот / Степан Злупко. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 1999. – С. 264 – 276.